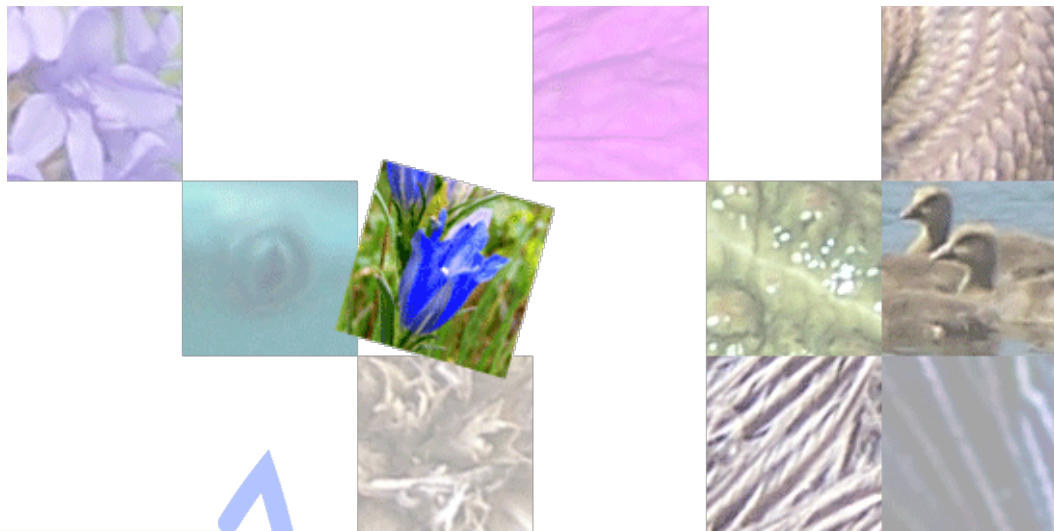


ECOquickscan

ecologisch adviesbureau voor natuur en landschap



Nader onderzoek flora en fauna

Wiemersheerd, 't Hoge Heem en Leeuwenhof te Loppersum



lid Netwerk Groene Bureaus

6 december 2021
projectnummer: 20118§

Nader onderzoek flora en fauna

Wiemersheerd, 't Hoge Heem en Leeuwenhof te Loppersum

Opdrachtgever
Contactpersoon

Woonzorg Nederland

Projectnummer

20118

Datum

6 december 2021

Auteur

Goedgekeurd door

Wijze van citeren

[redacted] Nader onderzoek flora en fauna Wiemersheerd, 't Hoge Heem en Leeuwenhof te Loppersum. *ECOquickscan*, ecologisch adviesbureau voor natuur en landschap, Loo, 2021.



Het Netwerk Groene Bureaus is de brancheorganisatie voor groene adviesbureaus. Het Netwerk werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en behartigt de belangen van groene adviesbureaus.



INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Gebiedsbeschrijving	2
1.3	Werkzaamheden en planning	2
1.4	Leeswijzer	3
2.	WETTELIJK KADER	4
2.1	Soortenbescherming	4
3.	ONDERZOEKSMETHODIEK	5
3.1	Vleermuizen	5
3.2	Jaarrond beschermde vogels	7
3.2.1	Huismus	7
4.	RESULTATEN	8
4.1	Vleermuizen	8
4.1.1	Foeragegedrag	9
4.1.2	Vaste vliegroutes	9
4.1.3	Kraamverblijfplaatsen	9
4.1.4	Zomerverblijfplaatsen	10
4.1.5	Paarverblijfplaatsen	11
4.1.6	Winterverblijfplaatsen	11
4.2	Jaarrond beschermde vogels	12
4.2.1	Huismus	12
4.3	Overige waarnemingen	12
4.3.1	Algemene broedvogels	13
4.3.2	Ransuil	13
4.3.3	Torenvalk	14
4.3.4	Kerkuil	14
4.3.5	Egel	14
5.	CONCLUSIE	15
5.1	Beschermde soorten	15
5.2	Consequenties	16
5.3	Aanbevelingen	17

Bijlagen

- Bijlage 1 Literatuurlijst
- Bijlage 2 Wet natuurbescherming
- Bijlage 3 Gebiedsfuncties voor vleermuizen
- Bijlage 4 Kaarten resultaten nader onderzoek

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding

In Loppersum (gemeente Eemsdelta, provincie Groningen) is de sloop en nieuwbouw van de gebouwen van het woonzorgcomplex Wiemersheerd, 't Hoge Heem en Leeuwenhof beoogd. In het kader van de beoogde ontwikkelingen heeft Woningstichting Woonzorg Nederland, op basis van een eerder uitgevoerde omgevingscheck flora en fauna (Zweemer, 2021), aan ecologisch adviesbureau *ECOquickscan* verzocht een nader onderzoek uit te voeren naar vleermuizen (met name naar gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger) en huismus. In het voorliggende rapport worden de resultaten en conclusies van dit onderzoek weergegeven.



Figuur 1: De ligging van Wiemersheerd ten opzichte van de omgeving (geheel onder) en een schematische kaart waarop de drie afzonderlijke gebouwen goed zichtbaar zijn.

1.2 Gebiedsbeschrijving

Woonzorgcomplex Wiemersheerd is gelegen in het dorp Loppersum in de provincie Groningen. Het dorp wordt omringd door agrarisch gebied dat vrijwel uitsluitend onderbroken wordt door dorpen en gehuchten. Op een afstand van 150 meter ten noorden van het plangebied ligt de spoorbaan Groningen-Delfzijl. Er is geen bosgebied of groot open water in de nabijheid aanwezig.

Wiemersheerd wordt voornamelijk omringd door vrijstaande woningen van twee of drie woonlagen met een schuin pannendak. De meeste bebouwing is tussen 1901 en 1935 gebouwd, maar er staan ook enkele jaren '80 woningen tussen. Er staan niet veel bomen in het straatbeeld, maar de omgeving oogt toch erg groen door de bomen, struiken en heggen in de particuliere tuinen. Het complex heeft zelf ook een tuin, welke voornamelijk bestaat uit een groot gazon. Daarnaast zijn er ook perken met struiken en enkele bomen aanwezig en hebben sommige woningen een tuintje.

Wiemersheerd bestaat uit drie verschillende type gebouwen.

- Gebouw A is het hoofdgebouw en tevens het hoogste. Het bestaat deels uit één woonlaag en deels uit vier woonlagen met een plat dak. Op tenminste twee locaties in gebouw A is een trappenhuis met liftopbouw aanwezig. Boven de ramen zitten open stootvoegen van verschillende groottes. Gebouw A is gebouwd in 1973.
- Gebouw B bestaat uit twee rijtjes boven- en onderwoningen met een plat dak. Het meest zuidelijke rijtje woningen is gebouwd in 1974, het andere rijtje is gebouwd in 1991. In beide rijtjes van gebouw B zaten de open stootvoegen uitsluitend op enkelhoogte.
- Gebouw C is ook gebouwd in 1973 en bestaat uit twee woonlagen met een plat dak. Alleen de hoofdingang van gebouw C en de woningen op de kopse kant hebben een schuin pannendak. Aan de binnenzijde van gebouw C zijn smalle stootvoegen aanwezig, aan de buitenzijde zijn echter ook brede stootvoegen gezien. Deze open voegen bevinden zich op ongeveer vijf meter hoogte.

Van de voorstaande, voor beschermde soorten, geschikte situaties zijn foto's opgenomen in de bijlage.

1.3 Werkzaamheden en planning

Binnen het plangebied is sloop- en nieuwbouw van wooncomplex Wiemersheerd, 't Hoge Heem en Leeuwenhof beoogd. De definitieve ontwerpen en planningen zijn nog niet bekend. Het is daarom ook nog onbekend of er begroeiing dient te wijken voor de uitvoering van de werkzaamheden.

Voorlopige planning

Werkvoorbereiding:	Onbekend
Uitvoering sloop fase 1:	augustus 2023
Start nieuwbouw fase 1:	3 maanden na sloop
Oplevering fase 1:	begin 2025
Uitvoering sloop fase 2:	juni 2025

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de natuurwetgeving. Hoofdstuk 3 gaat in op de toegepaste onderzoeksmethode(s). De resultaten van het onderzoek komen aan bod in hoofdstuk 4. In de conclusies, beschreven in hoofdstuk 5, wordt duidelijk wat de consequenties zijn naar aanleiding van het onderzoek.

2. WETTELIJK KADER

Bescherming in het kader van de natuur wet- en regelgeving is op te delen in gebieds- en soortenbescherming. Bij gebiedsbescherming heeft men te maken met de Wet natuurbescherming (hoofdstuk 2) en het Natuurnetwerk Nederland. Soortenbescherming is geregeld in hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming. In bijlage 2 is een uitgebreidere toelichting opgenomen bij de soort- en gebiedsbescherming zoals opgenomen in de Wet natuurbescherming.

Het nader onderzoek naar vleermuizen en huismus voor het project Wiemersheerd, 't Hoge Heem en Leeuwenhof te Loppersum is uitgevoerd in het kader van soortenbescherming (hoofdstuk 3) van de Wet natuurbescherming.

2.1 Soortenbescherming

Soortenbescherming is altijd aan de orde. Hiervoor is hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming bepalend. Soortenbescherming is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Er wordt onderscheid gemaakt tussen internationaal beschermde soorten en nationaal beschermde soorten. Van de nationaal beschermde soorten kan de beschermde status per provincie verschillen. Provincies hebben de bevoegdheid om bij provinciale verordening vrijstelling te verlenen aan (algemeen voorkomende) soorten.

Het beschermingsregime is verschillend voor zowel de internationaal beschermde soorten (vogel- en habitatrichtlijn soorten) als de nationaal beschermde soorten.

Tevens kent de Wet natuurbescherming een zorgplicht, zowel voor soorten als hun (beschermde) leefgebied.

3. ONDERZOEKSMETHODIEK

Het inventariseren van flora en fauna gebeurt, indien beschikbaar en toepasbaar, aan de hand van protocollen of 'vaste' inventarisatiemethodes. Deze methodes leiden vaak tot een goed beeld van de te onderzoeken soort of soortgroep in het plangebied. Indien mogelijk wordt dan ook volgens deze breed geaccepteerde onderzoeksmethode(s) geïnventariseerd. Hieronder wordt per soort of soortgroep de onderzoeksmethode(s) weergegeven.

3.1 Vleermuizen

Het onderzoek is uitgevoerd conform het protocol voor het inventariseren van vleermuizen (afgekort "vleermuisprotocol") dat is opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdiervereniging VZZ, in overleg met de Dienst Landelijk Gebied en de Gegevensautoriteit Natuur¹. In het vleermuisprotocol worden verschillende onderzoeksperioden onderscheiden naar de verschillende functies (zie bijlage 3) dat een gebied kan hebben voor vleermuizen. Binnen het plangebied is onderzoek uitgevoerd naar kraam-, zomer-, winter- en paarverblijfplaatsen. Het onderzoek naar kraam-, zomer-, winter- en paarverblijfplaatsen geeft ook inzicht in andere mogelijk belangrijke functies van het plangebied voor vleermuizen.

Het onderzoek naar vleermuizen vindt plaats met behulp van een batdetector (een apparaat dat ultrasone vleermuisgeluiden omzet in voor het menselijk oor hoorbare geluiden). Met meerdere personen² (uitgerust met een Petterson D240x) is op 8 september 2020, 30 september 2020, 25 mei 2021, 27 mei 2021, 17 juni 2021, 6 juli 2021, 7 juli 2021 en 24 augustus 2021 onderzoek gedaan naar kraam-, zomer-, winter- en paarverblijfplaatsen. Het onderzoek heeft zowel rond zonsopgang (ochtendonderzoek) als rond zonsondergang (avondonderzoek) plaatsgevonden. 's Ochtends wordt voornamelijk gekeken naar zwermgedrag nabij de verblijfplaats. In de avond wordt gekeken naar uitvliegers en tijdens het paarseizoen wordt geluisterd naar roepende mannetjes vanuit of in de nabijheid van de verblijfplaats. Tijdens de avondrondes, met name op 8 september 2020 en 24 augustus 2021, is middernacht ook gekeken naar zwermgedrag als indicatie voor het voorkomen van een (massa)winterverblijfplaats van gewone dwergvleermuis.

Weersomstandigheden

Onderzoek naar vleermuizen is sterk gebonden aan weersomstandigheden, als het bijvoorbeeld hard waait of de temperatuur te laag is verlaten vleermuizen hun verblijfplaats niet. Hieronder staan de weersomstandigheden ten tijde van het onderzoek. Het avondonderzoek op 25 mei 2021 is met lichte regen gestart. Aangezien de regen na 15 minuten gestopt, lichte regen (motregen) is toegestaan conform vleermuisprotocol en er een kraamkolonie van gewone dwergvleermuis is vastgesteld, blijft deze onderzoeksronde, ondanks de lichte regen, een optimale onderzoeksronde.

¹ De onderzoeksinspanning voor dit onderzoek is gebaseerd op het Vleermuisprotocol 2017. Voorafgaand aan de publicatie van het Vleermuisprotocol 2021 was echter al veel bekend over de beoogde wijzigingen. Dit onderzoek voldoet daarom ook aan het Vleermuisprotocol 2021.

² Voor de onderzoeksinspanning en inzet van personen is rekening gehouden met de vereisten zoals opgenomen in het Vleermuisprotocol 2017 en 2021. Binnen ECOquickscan wordt de onderzoeksinspanning altijd bepaald door [REDACTED] ervaren (vleermuis)onderzoeker en ondermeer een actief lid van het vleermuisvakbureau van het Netwerk Groene Bureaus.

Tabel: Weersomstandigheden ten tijde van het onderzoek naar vleermuizen.

Datum	Zonsonder- of opgang	Tijdstip onderzoek	Temperatuur (°C)	Windkracht (Bft)	Onderzoeksomstandig- heden
8 sept. 2020	20:04	23:54 – 02:01	17	2 – 3	Optimaal
30 sept. 2020	19:11	20:25 – 22:30	16	2 – 3	Optimaal
25 mei 2021 ¹	21:44	21:44 – 23:45	11 – 12	2	Optimaal, ondanks 15 min. lichte regen bij start ronde
27 mei 2021 ¹	21:46	21:45 – 23:46	10 – 12	2	Optimaal
17 juni 2021	05:02	03:00 – 05:05	23	2	Optimaal
6 juli 2021 ¹	22:03	22:00 – 00:05	16	2	Optimaal
7 juli 2021 ¹	22:02	22:00 – 00:05	15	1	Optimaal
24 aug. 2021	23:30	23:30 – 02:00	15	2	Optimaal

¹ Wegens de grootte van het onderzoeksgebied is het onderzoeksgebied tijdens de avondrondes opgesplitst in twee delen.

Aanvullende onderzoeksgegevens

Het onderzoek naar vleermuizen is in eerste instantie opgestart door een ander ecologisch adviesbureau. Dit onderzoek voldeed echter niet aan diverse vereisten uit het vleermuisprotocol, waaronder de periode van onderzoek, weersomstandigheden, onderzoeksbezetting en missende onderzoeksinspanning voor massawinterzwerm van gewone dwergvleermuis. Toch zijn er tijdens dit onderzoek diverse waarnemingen gedaan die een goede aanvulling vormen op de onderzoeksresultaten. De waarnemingen zijn daarom wel opgenomen in de resultaten van dit rapport. Onderstaand zijn ook de onderzoeksomstandigheden van dit onderzoek weergegeven.

Tabel: Weersomstandigheden ten tijde van het onderzoek naar vleermuizen, uitgevoerd door het andere ecologisch adviesbureau.

Datum	Zonsonder- of opgang	Tijdstip onderzoek	Temperatuur (°C)	Windkracht (Bft)	Onderzoeksomstandig- heden
1 okt. 2019	19:10	19:10 – 21:10	11	2	Suboptimaal, meerdere malen regen tijdens de onderzoeksrondte en de onderzoeksrondte te vroeg gestart/geëindigd en uitgevoerd in suboptimale onderzoekperiode
2 okt. 2019	19:08	19:08 – 21:40	11	3	Suboptimaal, onderzoeksrondte te vroeg gestart/geëindigd en uitgevoerd in suboptimale onderzoekperiode
27 mei 2020	21:43	21:30 – 23:45	12	2 – 3	Optimaal
7 juli 2020	05:17	03:10 – 05:17	8	2	Suboptimaal, temperatuur te laag
11 juli 2020	05:22	03:10 – 05:22	10	1 – 2	Suboptimaal, omdat dit i.v.m. laatvlieger een avondronde had moeten zijn

Datum	Zonsonder- of opgang	Tijdstip onderzoek	Temperatuur (°C)	Windkracht (Bft)	Onderzoeksomstandig- heden
20 aug. 2020	06:24	04:15 – 06:15	19	1 – 2	Optimaal
22 aug. 2020	06:27	04:15 – 06:15	15	2 – 3	Optimaal

3.2 Jaarrond beschermde vogels

3.2.1 Huismus

Het nader onderzoek naar de huismus is uitgevoerd conform de richtlijnen voor onderzoek zoals beschreven in het 'Kennisdocument Huismus' van BIJ12, versie 1.0, juli 2017. Op 8 april en 7 mei 2020 is gekeken naar in- en uitvliegende vogels, territorium- en nestindicerend gedrag, sporen (poepjes, nesten, etc.) en de aanwezigheid van jonge vogels in het gebied.

Tabel: Weersomstandigheden ten tijde van het onderzoek naar huismus.

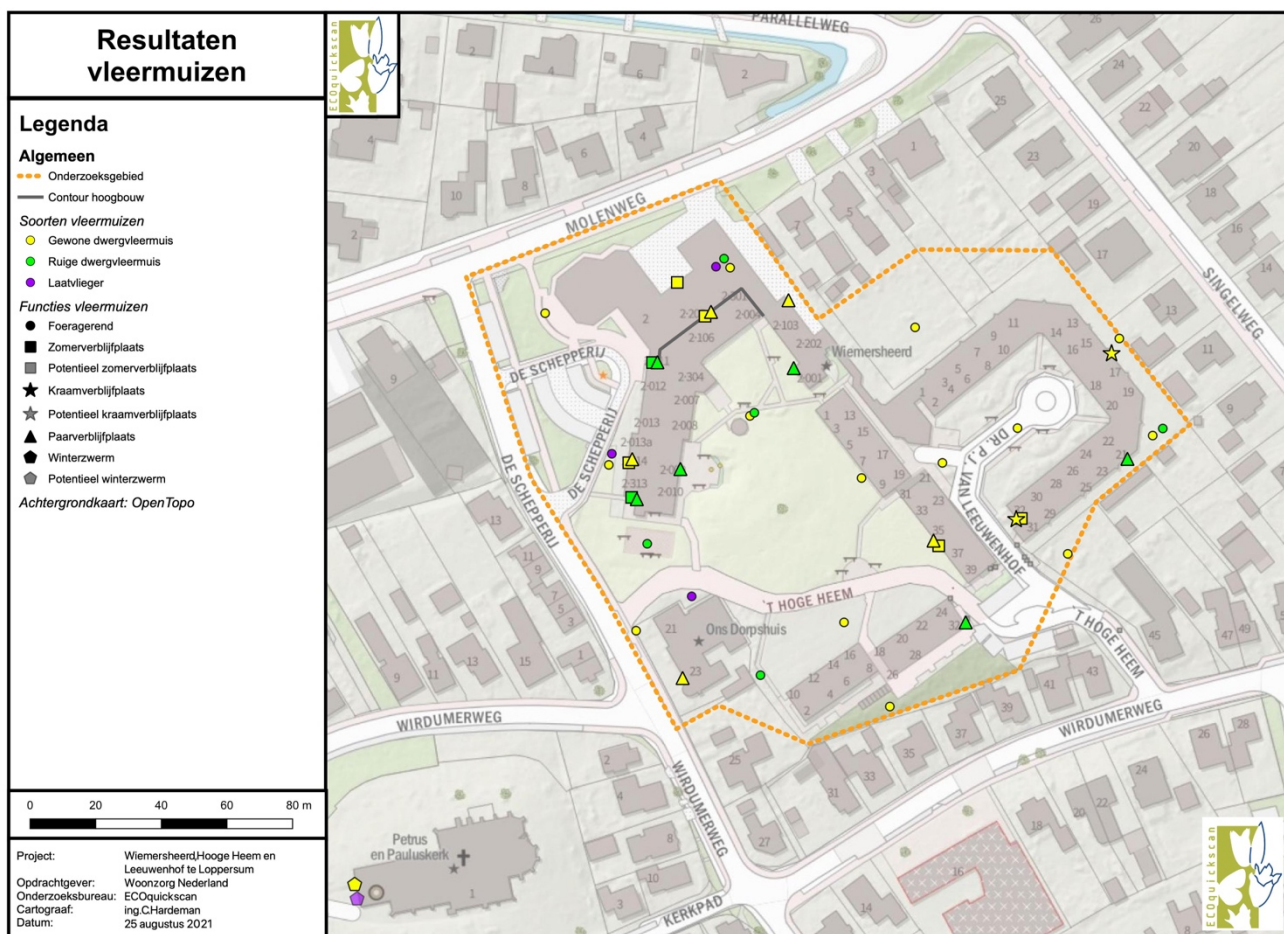
Datum	Zons- opgang	Tijdstip onderzoek	Temperatuur (°C)	Windkracht (Bft)	Onderzoeksomstandig- heden
8 april 2020		08:30 - 09:30	9	1 - 2	Optimaal
7 mei 2020		07:30 - 08:30	10	0 - 1	Optimaal

4. RESULTATEN

Het nader onderzoek voor het project Wiemersheerd, 't Hoge Heem en Leeuwenhof te Loppersum heeft het onderstaande resultaat opgeleverd.

4.1 Vleermuizen

Het nader onderzoek naar vleermuizen bestaat uit twee delen. Op de onderzoeksmomenten in mei, juni en juli 2020 en 2021 is het voorkomen van kraam- en zomerverblijfplaatsen onderzocht. Dit onderzoek heeft ook inzicht gegeven in het voorkomen van vliegroutes en het foerageergedrag van vleermuizen. De onderzoeksmomenten in augustus, september en oktober 2020 en 2021 hebben inzicht gegeven in het voorkomen van paar- en (massa)winterverblijfplaatsen.



Figuur 4.1: Waarnemingen van vleermuizen binnen en in de directe omgeving van het onderzoeksgebied. De vergrootte versie van de resultatenkaart is te vinden in bijlage 4.

Op figuur 4.1 zijn de waarnemingen van alle onderzoeksmomenten bijeengebracht. De kaart geeft op het gebied van het foerageergedrag vooral weer welke elementen (regelmatig) gebruikt worden. Het aantal vleermuizen dat gebruik maakt van het gebied is hieronder tekstueel toegelicht.

4.1.1 Foerageergedrag

Tijdens het onderzoek zijn drie vleermuissoorten waargenomen, namelijk gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*) en laatvlieger (*Eptesicus serotinus*). De gewone dwergvleermuis is gedurende alle onderzoeksrondes foeragerend verspreid over het onderzoeksgebied waargenomen. De aantallen varieerden tussen 2 en 10 dieren. De foerageeractiviteit was hoger tijdens de aanwezigheid van de kraamkolonie in gebouw C (zie kraamverblijfplaatsen).

De ruige dwergvleermuis is, met uitzondering van 25 en 27 mei 2021, ook tijdens alle onderzoeksrondes foeragerend waargenomen. De aantallen varieerden tussen 1 en 5 dieren en waren met name actief rondom gebouw A en een enkele keer rondom gebouw B.

De laatvlieger is alleen passerend en foeragerend waargenomen in de najaarsrondes. De dieren zijn alleen waargenomen ten noordwesten van gebouw A en rondom Ons Dorpshuis.

Alle dieren foerageerde rondom de groenstructuren in het onderzoeksgebied.

4.1.2 Vaste vliegroutes

Binnen en direct aansluitend aan het plangebied zijn geen vliegroutes waargenomen.

4.1.3 Kraamverblijfplaatsen

Binnen het onderzoeksgebied zijn twee kraamverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis waargenomen in gebouw C. Op 27 mei 2020 zijn minimaal 25 uitvliegende gewone dwergvleermuizen waargenomen vanonder gevelpan op de meest zuidelijke kopgevel van gebouw C. Tijdens de ochtendrondes op 7 juli en 11 juli 2020 betrof het slechts 2 en 5 invliegende exemplaren. Hieruit kon worden opgemaakt dat de kraamkolonie was verhuisd naar een locatie buiten het plangebied.

Op 25 mei 2021 is de kraamkolonie gewone dwergvleermuizen opnieuw waargenomen. Dit keer betroffen het 42 uitvliegers op de noordoost gerichte gevel van gebouw C. Tijdens de onderzoeksrondes op 17 juni en 6 en 7 juli 2021 is alleen nog beperkte foeragerende activiteit waargenomen bij deze



Locatie van de kraamverblijfplaats die is vastgesteld op 27 mei 2021. De gewone dwergvleermuizen waren afkomstig vanonder de gevelpannen (rood omcirkeld).



Locatie van de kraamverblijfplaats die is vastgesteld op 25 mei 2021. De uitvliegopening is rood omcirkeld en een zojuist uitgevlogen gewone dwergvleermuis is geel omcirkeld.

locaties. Hieruit kon wederom worden opgemaakt dat de kraamkolonie was verhuisd naar een locatie buiten het plangebied.

Andere kraamverblijfplaatsen in of buiten het onderzoeksgebied zijn tijdens dit onderzoek niet waargenomen.

4.1.4 Zomerverblijfplaatsen

Binnen het onderzoeksgebied zijn 7 zomerverblijfplaatsen vastgesteld, waarvan 2 van ruige dwergvleermuis, 1 potentiële van ruige dwergvleermuis en 2 van gewone dwergvleermuis in gebouw A, 1 van gewone dwergvleermuis in gebouwen B en 1 van gewone dwergvleermuis in gebouw C.

Op 7 juli 2020 zijn er 2 en op 11 juli 2020 5 zwermende en invliegende gewone dwergvleermuizen waargenomen op dezelfde locatie als de kraamverblijfplaats die op 27 mei 2020 was vastgesteld (zie ook paragraaf 4.1.4). De activiteit was dermate verminderd dat kon worden geconcludeerd dat de kraamkolonie verplaatst was, maar dat de locatie wel nog steeds werd gebruikt als zomerverblijfplaats.

Op 17 juni 2021 zijn er 3 aantikkende gewone dwergvleermuis en 2 aantikkende ruige dwergvleermuizen op twee verschillende locaties op de noordgevel van de hoogbouw van gebouw A waargenomen. Op geen van beide locaties zijn in- of uitvliegers waargenomen. Daarnaast zijn er sporen op de gevel waargenomen bij de aantiklocatie van de ruige dwergvleermuis. Het aantikkende gedrag en de aanwezigheid van sporen is een indicatie voor de aanwezigheid van een zomerverblijfplaats. Daarnaast zijn er op beide locaties paarterritoria waargenomen tijdens het najaarsonderzoek. Door het indicerende gedrag en de aanwezigheid van paarterritoria wordt aangenomen dat er op beide locaties een zomer- en paarverblijfplaats aanwezig is.



De locaties van de aantikkende gewone dwergvleermuizen (paarse stip) en ruige dwergvleermuizen (roze stip) aan de noordgevel van de hoogbouw van gebouw A.

Naast de aantikkende vleermuizen bij gebouw A is op 17 juni 2021 ook een aantikkende gewone dwergvleermuis waargenomen bij de dakrand van gebouw B. Ook hier is in het najaar een paarterritorium waargenomen, waardoor ook bij dit gebouw wordt aangenomen dat er een zomer- en paarverblijfplaats zit bij de dakrand.

Op 7 juli 2021 is 1 uitvliegende gewone dwergvleermuis waargenomen bij de lage noordelijke gevel van gebouw A. Naast de uitvlieger zijn er één gewone dwergvleermuis waargenomen die op twee locaties de westelijke gevel van gebouw A aantikte en één ruige dwergvleermuis die de westelijke en zuidelijke gevel van gebouw A op vier locaties aantikte. Tijdens het najaar is er één paarterritorium van gewone dwergvleermuis waargenomen op deze gevel, waardoor wordt aangenomen dat er één zomer-paarverblijfplaats van gewone dwergvleermuis aanwezig is op de gevel. Aangezien er van ruige dwergvleermuis geen paarterritorium is waargenomen, betreft het aantikkende gedrag slechts een indicatie voor de aanwezigheid van een zomerverblijfplaats waarvan de locatie onbekend is.

Op basis van de gebouwkenmerken (aanwezigheid spouw en open stootvoegen in alle gebouwen) en de waargenomen uitvliegers wordt aangenomen dat alle zomerverblijfplaatsen in de spouw zitten die toegankelijk zijn via de open stootvoegen.

4.1.5 Paarverblijfplaatsen

Op 8 september 2020, 30 september 2020 en 24 augustus 2021 zijn 10 paarverblijfplaatsen waargenomen, waarvan 3 van gewone dwergvleermuis en 4 van ruige dwergvleermuis in gebouw A, 1 van gewone dwergvleermuis en 1 van ruige dwergvleermuis in gebouw B en 1 van ruige dwergvleermuis in gebouw C. De ruige dwergvleermuizen zijn baltsend op één vaste locatie waargenomen. De gewone dwergvleermuis baltst echter in vlucht en vertoont alleen een binding met een gebouw. Waar paarterritoria van gewone dwergvleermuis zijn vastgesteld, zijn de paaractiviteiten indien mogelijk gekoppeld aan de waarnemingen uit het zomeronderzoek (zie ook paragraaf 4.1.4).

Aangezien alle ruige dwergvleermuizen baltsend in de gevels met open stootvoegen zijn waargenomen en ook alle zomerverblijfplaatsen in de spouw zitten, wordt aangenomen dat ook de paarverblijfplaatsen in de spouw zitten die toegankelijk zijn via de open stootvoegen.

Ook buiten het plangebied is één paarverblijfplaats van gewone dwergvleermuis waargenomen in Ons Dorpshuis aan Wirdumerweg 21.

4.1.6 Winterverblijfplaatsen

Tijdens het najaarsonderzoek zijn geen zwermactiviteiten waargenomen, waardoor er geen aanwijzingen zijn dat grote groepen vleermuizen overwinteren in de bebouwing in het plangebied. Buiten het plangebied is, in de kerk, wel zwermactiviteit van gewone dwergvleermuis. Aangezien de kerk buiten het onderzoeksgebied is gelegen, konden exacte aantallen niet worden vastgesteld.

In dezelfde onderzoeksperiode is ook van laatvlieger waargenomen zwermgedrag bij de kerktoeren van de Petrus en Pauluskerk aan het Kerkpad 1. Aangezien er weinig bekend is over winterverblijfplaatsen van laatvlieger en de waarneming buiten het onderzoeksgebied is gelegen, is

het onduidelijk of het zwermgedrag wijst op de aanwezigheid van een winterverblijfplaats van laatvlieger.

Kleine winterverblijfplaatsen van soorten die in gebouwen (woningen) overwinteren, zoals de gewone dwergvleermuis, zijn niet tot nauwelijks te onderzoeken. De aanwezigheid van paarverblijfplaatsen is voor de gewone dwergvleermuis vaak een indicatie dat gebouwen ook geschikt zijn als winterverblijfplaats voor een kleine groep of solitair overwinterde gewone dwergvleermuizen. Afhankelijk van het type bebouwing zijn deze winterverblijfplaatsen alleen geschikt in milde winters of ook tijdens strenge vorst (vaak alleen als vleermuizen gebruik kunnen maken van ruimtes in de spouw of op zolder).



Foto van de nachtbeeldcamera van twee zwermende vleermuizen bij de kerk (rood omcirkeld).

Aangezien 10 paarverblijfplaatsen zijn aangetroffen in het plangebied is het niet geheel uit te sluiten dat de gebouwen ook gebruikt worden als winterverblijfplaats van individuele of enkele dieren. Op basis van het type bebouwing wordt verwacht dat de meeste winterverblijfplaatsen ook bij strenge vorst geschikt zijn; de open stootvoegen geven toegang tot de spouw. Ondiepe verblijfplaatsen, bijvoorbeeld verblijfplaatsen achter boeiboorden en dakranden die geen toegang geven tot dieperliggende ruimtes, zullen bij strenge vorst niet worden gebruikt door vleermuizen en vormen dan ook geen essentieel onderdeel van het leefgebied van de gewone dwergvleermuis (geen volwaardige winterverblijfplaatsen).

4.2 Jaarrond beschermde vogels

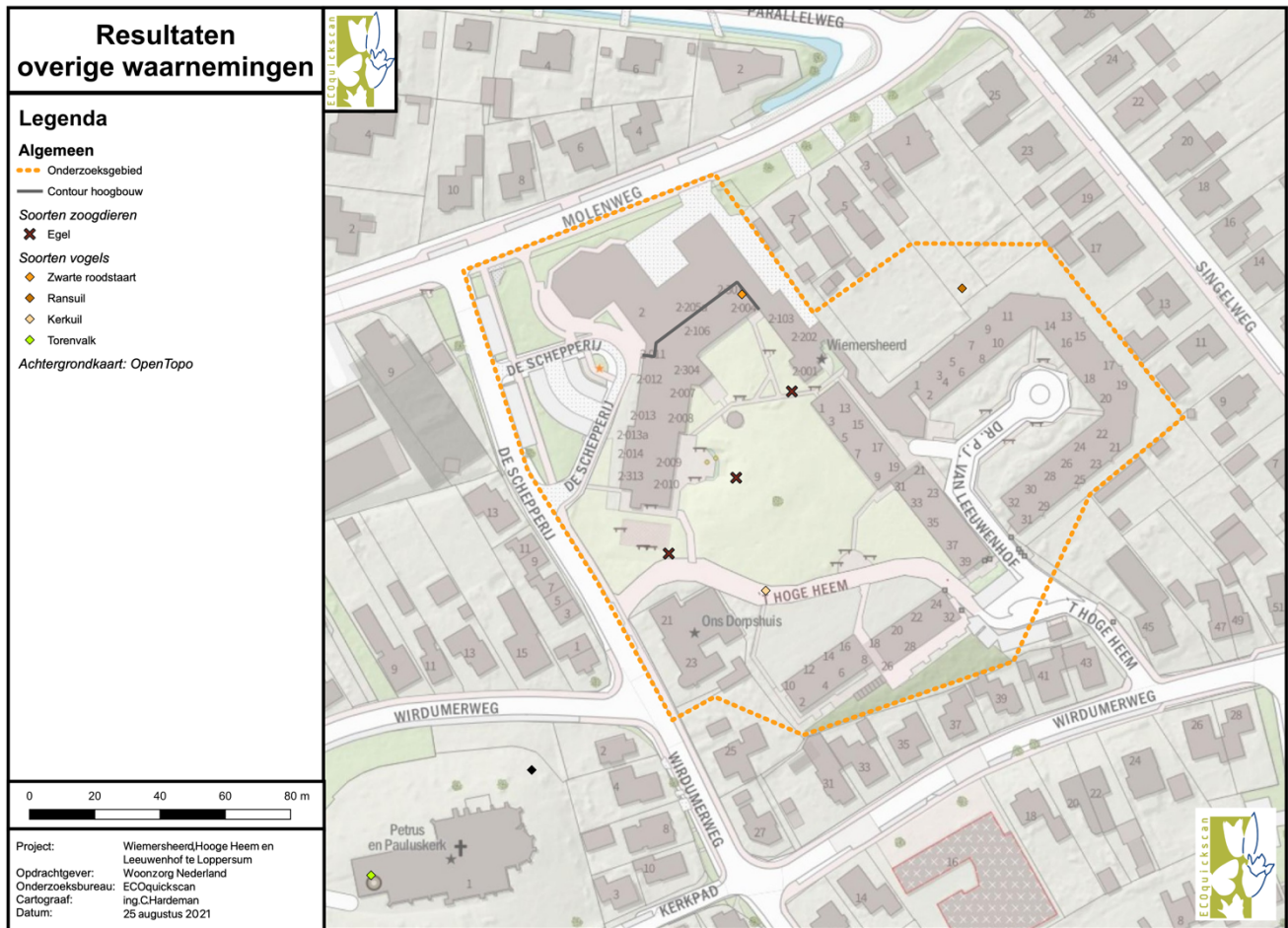
Binnen het plangebied is onderzoek uitgevoerd naar huismus.

4.2.1 Huismus

Tijdens het onderzoek zijn op 8 april en 7 mei 2020 geen nestlocaties van huismus aangetroffen. Wel zijn er kleine aantallen huismussen waargenomen die gebruik maken van de begroeiing in het onderzoeksgebied. Wegens de beperkte aantallen huismussen en de diverse alternatieven in de omgeving betreft de begroeiing in het onderzoeksgebied geen essentieel leefgebied.

4.3 Overige waarnemingen

Tijdens het onderzoek naar huismus en vleermuizen zijn ook waarnemingen van overige beschermde soorten gedaan.



Weergave van de overige waarnemingen van soorten tijdens het nader onderzoek naar vleermuizen en huismus. De vergrootte versie van de resultatenkaart is te vinden in bijlage 4.

4.3.1 Algemene broedvogels

Tijdens het onderzoek naar huismus zijn diverse algemene broedvogels waargenomen in het onderzoeksgebied, waaronder koolmees, vink, houtduif, kauw, merel, zwarte kraai, ekster, spreeuw en zwarte roodstaart. Alle voorstaande soorten, met uitzondering van de zwarte roodstaart, maken gebruik van de begroeiing in het onderzoeksgebied. De zwarte roodstaart is tweemaal waargenomen op het dak van gebouw A. Aangezien er geen beschadigingen in het gebouw zijn waargenomen en het dier geen territoriaal gedrag vertoonde, bijvoorbeeld een missende steen, wordt aangenomen dat het dier geen nestlocatie in het gebouw heeft.

4.3.2 Ransuil

Op 27 mei 2021 is eenmalig een ransuil rustend in een boom in het onderzoeksgebied waargenomen. Aangezien het dier niet territoriaal was en tijdens de overige onderzoeksrondes niet meer is waargenomen, betrof het hoogstwaarschijnlijk een zwervend dier.

4.3.3 Torenavalk

Op 30 september 2020 is een roepende torenvalk waargenomen bij de kerktoren van de Petrus en Pauluskerk aan het Kerkpad 1. Aangezien het dier slechts eenmalig is waargenomen buiten het broedseizoen, wordt niet aangenomen dat het dier een nestlocatie heeft bij de kerktoren.

4.3.4 Kerkuil

Op 17 juni 2021 is eenmalig een overvliegende kerkuil waargenomen. Dit dier had geen binding met het onderzoeksgebied.

4.3.5 Egel

Tijdens het onderzoek zijn op 7 juli 2020 is één en op 17 juni 2021 zijn twee exemplaren van egel waargenomen binnen het onderzoeksgebied. Het betroffen allemaal passerende en foeragerende dieren.

5. CONCLUSIE

Uit de resultaten voor het project Wiemersheerd, 't Hoge Heem en Leeuwenhof te Loppersum kunnen de onderstaande conclusies getrokken worden.

5.1 Beschermde soorten

In het plangebied is nader onderzoek uitgevoerd naar vleermuizen en huismus.

Vleermuizen

Tijdens het nader onderzoek zijn in het plangebied de volgende verblijfplaatsen van vleermuizen vastgesteld:

- Gebouw A
 - 1 zomerverblijfplaats van gewone dwergvleermuis
 - 1 paarverblijfplaats van gewone dwergvleermuis
 - 2 zomer- en paarverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis
 - 2 paarverblijfplaatsen van ruige dwergvleermuis
 - 2 zomer- en paarverblijfplaatsen van ruige dwergvleermuis
- Gebouw B
 - 1 zomer- en paarverblijfplaats van gewone dwergvleermuis
 - 1 paarverblijfplaats van ruige dwergvleermuis
- Gebouw C
 - 1 kraamverblijfplaats van gewone dwergvleermuis
 - 1 kraam- en zomerverblijfplaats van gewone dwergvleermuis
 - 1 paarverblijfplaats van ruige dwergvleermuis

Er zijn geen (grote) winterverblijfplaatsen vastgesteld. De paarverblijfplaatsen zijn mogelijk wel geschikt voor overwintering van één of enkele vleermuizen. Aangezien de paarverblijfplaatsen bij strenge vorst ook geschikt zijn betreffen dit ook volwaardige winterverblijfplaatsen. Alle voorstaande verblijfplaatsen van vleermuizen zijn beschermd conform de Wet natuurbescherming.

Ook buiten het plangebied is één paarverblijfplaats van gewone dwergvleermuis waargenomen en zijn er vermoedens dat de kerk door gewone dwergvleermuis en laatvlieger wordt gebruikt als winterverblijfplaats.

Huismus

In het plangebied zijn geen nestlocaties van de huismus aangetroffen. Wel zijn er huismussen waargenomen in de begroeiing rondom het plangebied. Wegens de beperkte aantallen huismussen en de diverse alternatieven in de omgeving betreft de begroeiing in het onderzoeksgebied geen essentieel leefgebied.

Overige waarnemingen

In of in de directe omgeving van het onderzoeksgebied zijn diverse algemene broedvogels in de begroeiing rond om het plangebied waargenomen en één of enkele waarnemingen van egel, ransuil, kerkuil en torenvalk waargenomen. Het betroffen allen dieren die geen binding hadden met het plangebied.

5.2 Consequenties

In het plangebied zijn vaste rust- en verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis vastgesteld. Deze vaste rust- en verblijfplaatsen zijn jaarrond beschermd. Negatieve effecten op vaste rust- en verblijfplaatsen zijn, bij de sloop en nieuwbouw, niet uit te sluiten.

In het kader van de Wet natuurbescherming dient voor de gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis een ontheffing ex. artikel 3.5 aangevraagd te worden bij de Gedeputeerde Staten van de provincie.

In het kader van de ontheffingsaanvraag Wet natuurbescherming zal een activiteitenplan opgesteld moeten worden. In het activiteitenplan zal onder andere ingegaan moeten worden op mitigerende maatregelen en een onderbouwing van het wettelijk belang van de aanvraag. Mitigerende maatregelen hebben betrekking op de werkzaamheden (werkwijze), tijdelijke effecten en definitieve maatregelen om het plangebied opnieuw geschikt te maken voor soorten.

Daarnaast is het voor dit project mogelijk om gebruik te maken van een alternatief op de reguliere ontheffing. Naar aanleiding van de aardbevingsschade in de provincie Groningen, heeft de provincie Groningen een generieke ontheffing Wet natuurbescherming afgegeven aan het Nationaal Coördinator Groningen (NCG). Projecten met gebouwen die als gevolg van aardbevingsschade gerenoveerd of gesloopt moeten worden, kunnen aanhaken bij de generieke ontheffing van het NCG.

Wanneer wordt aangehaakt bij de generieke ontheffing van het NCG zal onder andere een ecologisch werkplan worden voorgelegd ter goedkeuring aan Arcadis, de toezichthoudende partij op de naleving van de voorschriften uit de generieke ontheffing.

Verder is er een tweetal algemene voorwaarden vanuit de Wet natuurbescherming - hoofdstuk 3 altijd van toepassing:

- In het broedseizoen van vogels mogen, zonder controle voorafgaand door een ecooloog, de vegetatie, bosjes en opstallen in het plangebied niet worden verwijderd. De start van werkzaamheden tijdens deze periode zouden kunnen leiden tot verstoring, beschadiging of vernieling van nesten, rustplaatsen en eieren. Alle vogels zijn beschermd. Storing van nesten is onder artikel 3.1 (Vogelrichtlijn) toegestaan mits niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort. Voor vogels die ook staan vermeld onder artikel 3.5 (Habitatrichtlijn, inclusief Verdragen van Bern en Bonn) is verstoring niet toegestaan.
- Op basis van de zorgplicht volgens artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming dient bij de uitvoering van de werkzaamheden voldoende zorg in acht te worden genomen voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. Dit houdt in dat bij het uitvoeren van werkzaamheden altijd rekening moet worden gehouden met aanwezige planten en dieren. Zo dienen maatregelen te worden getroffen om bijvoorbeeld verstoring tot een minimum te beperken. Dieren moeten de gelegenheid hebben om uit te wijken en mogen niet opzettelijk worden gedood. Dit kan door:
 - Voortijdig maaien van het plangebied zodat dieren wegtrekken;

- Het beperken van verlichting tijdens de avonduren in voorjaar, zomer en herfst ten behoeve van vleermuizen en andere nachtdieren;
- De werkzaamheden starten buiten het voortplantingsseizoen en het winter(slaap)seizoen.

5.3 Aanbevelingen

Bij de nieuwbouw zou overwogen kunnen worden om de gebouwen in het plangebied geschikt(er) te maken voor vleermuizen, huismus en gierzwaluw. Deze soorten verliezen namelijk steeds meer leefruimte. Dit kan gerealiseerd worden door het plaatsen van (inbouw) nestkasten en vleermuiskasten aan het gebouw/in de gevel en, indien er een bakstenen gevel komt, het bewust openlaten van openingen in bijvoorbeeld spouwmuren. Hierbij kan aangesloten worden bij de 'praktijkvoorbeelden van mitigatie', hoofdstuk 4 van het ecologisch werkprotocol.



BIJLAGE 1

Literatuurlijst

Zweemer, M., Omgevingscheck Wiemersheerd, 't Hoge Heem en Leeuwenhof te Loppersum.
ECOquickscan, ecologisch adviesbureau voor natuur en landschap, Loo, 2021.

Kennisdocument Huismus, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdiervereniging VZZ, (destijds; eerste versie van het protocol)
in overleg met de Dienst Landelijk Gebied en de Gegevensautoriteit Natuur, Vleermuisprotocol,
versie 2017.

Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdiervereniging VZZ, (destijds; eerste versie van het protocol)
in overleg met de Dienst Landelijk Gebied en de Gegevensautoriteit Natuur, Vleermuisprotocol,
versie 2021.

Websites:

www.vleermuis.net

www.vleermuizenindestad.nl

www.rijksoverheid.nl

BIJLAGE 2

Wet natuurbescherming

Wet natuurbescherming – gebiedsbescherming

Voor gebiedsbescherming is hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming bepalend. Indien gebiedsbescherming aan de orde is, zijn er verschillende stappen in onderzoek te onderscheiden; Voortoets en afhankelijk van de conclusie in de Voortoets een Verstorings- en Verslechteringstoets of een Passende Beoordeling.

Bij een Voortoets komen de volgende onderdelen aan bod:

- Beschrijving van de bestaande en nieuwe situatie. In het geval van een wijziging van bedrijfsactiviteiten het in beeld brengen van de bestaande situatie en gewijzigde bedrijfsactiviteiten;
- Welke milieueffecten deze (bedrijfs)activiteiten hebben op de omgeving;
- Welke van de soorten en habitats waarvoor instandhoudingsdoelstellingen gelden, schade ondervinden;
- Welke (bedrijfsmatige) activiteiten kunnen leiden tot effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied.

Verstorings- en Verslechteringstoets of een Passende Beoordeling:

Indien uit de Voortoets blijkt dat een ruimtelijke ingreep geen negatief effect heeft op het Natura 2000-gebied dan is het onderzoek gereed. Indien uit de Voortoets blijkt dat de ruimtelijke ingreep een negatief effect heeft op het Natura 2000-gebied, maar zeker niet significant negatief dan moet een Verstorings- en Verslechteringstoets worden opgesteld. Indien uit de Voortoets blijkt dat de ruimtelijke ingreep een negatief effect heeft en mogelijk ook een significant negatief effect dan moet een Passende Beoordeling worden opgesteld.

Een Verstorings- en Verslechteringstoets of een Passende Beoordeling is de basis voor de aanvraag van een vergunning.

Wet natuurbescherming – soortenbescherming

Voor soortbescherming is hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming bepalend. Er wordt onderscheid gemaakt tussen internationaal beschermde soorten (Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, verdragen van Bern en Bonn) en nationaal beschermde soorten. Er zijn verbodsbepalingen opgenomen, bepalingen voor algemene vrijstelling en project-specifieke ontheffingen en de belangen die aangetoond dienen te worden om een ontheffing te verkrijgen.

Verbodsbepalingen

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn (artikel 3.1)

Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden, te vangen of opzettelijk te storen (tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort). Ook is het verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van deze vogels te vernielen of te beschadigen, nesten van vogels weg te nemen of eieren te rapen en deze eieren onder zich te hebben.

Nader onderzoek flora en fauna

Wiemersheerd, 't Hoge Heem en Leeuwenhof te Loppersum

Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn (artikel 3.5)

Het is verboden in het wild levende dieren (waaronder diverse vogelsoorten) van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen, opzettelijk te verstoren, eieren van dieren opzettelijk te vernielen of te rapen of voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van deze dieren te beschadigen of te vernielen. Ook is het verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Beschermingsregime andere soorten (artikel 3.10)

Het is verboden in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage van de Wet natuurbescherming, onderdeel A, opzettelijk te doden of te vangen, of vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van deze dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen. Ook is het verboden vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage van de Wet natuurbescherming, onderdeel B, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Zorgplicht

Naast de bovenstaand beschreven verboden kent de Wet natuurbescherming ook een zorgplicht. In artikel 1.11 is opgenomen dat eenieder voldoende zorg in acht neemt voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. Deze zorg houdt in elk geval in dat schadelijke handelingen achterwege blijven, dan wel noodzakelijke maatregelen getroffen worden om die schadelijke gevolgen te voorkomen, of voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan gemaakt worden.

Procedurele consequenties

Voor ruimtelijke ingrepen is het van belang te toetsen of er allereerst sprake is van een overtreding van de verbodsbepalingen. Voor Vogelrichtlijnsoorten is het bijvoorbeeld van belang te beoordelen of een verstoring van wezenlijke invloed is. Voor de nationaal beschermde soorten zijn er per provincie lijsten opgesteld met soorten waarvoor een algemene vrijstelling geldt. Over het algemeen zijn dit de meer algemeen voorkomende soorten zoals het konijn of de vos.

Als een ruimtelijke ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van bepaalde beschermde soorten of hun leefgebied, kan het project in strijd zijn met de Wet natuurbescherming, hoofdstuk 3. Voor aantastingen van verblijfplaatsen en belangrijke (onderdelen) van leefgebieden van beschermde soorten, is ontheffing ex. artikel 3.3, 3.8 en/of 3.10 van de Wet natuurbescherming nodig van Gedeputeerde Staten. Het uitvoeren van een ruimtelijke ingreep, indien er sprake is van een overtreding van één van de bovenstaand beschreven verbodsbepalingen, kan door middel van een goedgekeurde gedragscode of een verkregen ontheffing. Een gedragscode geldt voor zowel de internationaal beschermde soorten als de nationaal beschermde soorten.

In een gedragscode worden gedragslijnen aangegeven die men volgt om het schaden van beschermde soorten zo veel mogelijk te voorkomen. Ontheffing is, als wordt gewerkt volgens een

goedgekeurde gedragscode, voor deze soorten alleen nog nodig als werkzaamheden afwijkend van de gedragscode worden uitgevoerd.

Voor een ontheffing zijn procedurele consequenties afhankelijk van de soorten die door de ingreep worden beïnvloed. Er zijn drie soorten verbodsbepalingen en gekoppeld aan deze bepalingen zijn er ook drie verschillende beschermingsregimes:

- Soorten van de Vogelrichtlijn;
- Soorten van de Habitatrichtlijn, verdrag van Bern en/of Bonn;
- Nationaal beschermde soorten.

Voor het verkrijgen van een ontheffing moet als eerste een belang worden aangetoond op grond waarvan een ontheffing kan worden verkregen voor het overtreden van de verbodsbepalingen.

Voor Vogelrichtlijnsoorten moet een belang worden aangetoond zoals opgenomen in de Vogelrichtlijn. Voor ruimtelijke ingrepen zijn dat:

- Volksgezondheid of openbare veiligheid;
- Veiligheid van het luchtverkeer;
- Ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
- Ter bescherming van flora of fauna.

Voor Habitatrichtlijnsoorten en soorten van Bern en Bonn:

- Bescherming van de wilde flora of fauna, of instandhouding van de natuurlijke habitats;
- Ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
- Volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Voor nationaal beschermde soorten:

- In het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daaropvolgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied.

BIJLAGE 3

Gebiedsfuncties voor vleermuizen

De onderstaande definities zijn overgenomen uit het vleermuisprotocol.

Verblijfplaatsen

Alle typen verblijfplaatsen zijn beschermd.

- **Zomerverblijfplaats:**
Een verblijfplaats die gebruikt wordt door vleermuizen die niet in winterslaap zijn waarvan niet aangetoond is dat het een kraamverblijfplaats dan wel een paarverblijfplaats is.
- **Kraamverblijfplaats:**
Een verblijfplaats van een kraamgroep met vrouwtjes met jongen.
- **Paarverblijfplaats:**
Een verblijfplaats of de omgeving daarvan, waar ten minste een baltsend mannetje of meerdere vleermuizen overdag verblijven en paren of komen zwermen. Welk gedrag is waar te nemen, is afhankelijk van de soort. Te herkennen aan zwermgedrag en/of baltsroepen. (Zwermen bij het invliegen komt bij meer verblijfsfuncties voor.)
- **Winterverblijfplaats:**
Een verblijfplaats waar in de winter een of meerdere vleermuizen in winterslaap (hibernation) gaan. Het betreft bij soorten die jaarrond in hun leefgebied blijven nogal eens een voormalige paarplaats of een andere verblijfplaats. Er zijn bij soorten als gewone dwergvleermuis massawinterverblijfplaatsen en winterverblijfplaatsen voor kleinere groepen te onderscheiden.

Overige elementen

Indien aantasting van de onderstaande elementen het functioneren van een verblijfplaats aantast is bescherming aan de orde.

- **Vliegroute:**
Een vaste route van een vleermuis of een groep van vleermuizen vanaf een verblijfplaats naar een foerageergebied of tussen verblijfplaatsen visa versa.
- **Migratieroute:**
Een vaste route van zomerleefgebied naar winterverblijfplaats of winterleefgebied en visa versa.
- **Foerageergebied:**
Een gebied waar een vleermuis of een groep van vleermuizen foerageert.

BIJLAGE 4

Kaarten resultaten onderzoek